

Middelalderåret 99 og studiet af middelalderarkæologi

Af professor, Litt. D. Else Roesdahl, Aarhus Universitet, Moesgaard.

Middelalderåret blev en stor og broget succes med 1300 registrerede arrangementer spredt ud over landet (samt flere hundrede uregistrerede), foruden en række symposier, mere end et halvt hundrede fagbøger af forskellig art samt en snes børnebøger. Den meget brede interesse for initiativet demonstrerede med al ønskelig tydelighed, at den store middelalderinteresse, som findes mange steder i Europa, også er til stede i Danmark, og at den her, som andetsteds, har mange ansigter - fra "oplevelser" med mad, musik, teater og markeder til udstillinger af mange slags, videnskabelige symposier og søgen efter specialiseret indsigt via fagbøger.

Jeg er bedt om i dette nummer af Arkæologisk Forum at skrive om Middelalderårets betydning for studiet af middelalderarkæologi. Jeg vil relatere det til især universitetsuddannelsen i faget på Aarhus Universitet (men også andre middelalder-fagområder) og præsentere nogle overvejelser. For selv om året givetvis fik stor betydning, så kan denne kun i ringe grad måles og vejes. F.eks. mener tilsyneladende ingen nye studerende i middelalderarkæologi, at Middelalderåret var afgørende for deres studievalg (de blev konkret spurgt ved studiestart 2000 og 2002); et par stykker mente dog, at aktiviteter i Middelalderåret måske havde været med til at fastholde en middelalderinteresse.

Tværfaglighed

I sit udgangspunkt var Middelalder 99 tværfaglig. Ideen kom fra middelalderarkæologen Jens Velle, men i de organisatoriske grupper sad personer med vidt forskellig faglig baggrund, og arrangementerne og publikationerne afspejler alle de mange fag, som arbejder med middelalderen, f.eks. også historie, teologi, kunsthistorie, musikhistorie, litteraturhistorie, fysisk antropologi, osv. Men middelalderarkæologien har som eneste fag perioden som sit centrale arbejdsfelt, og det er derfor naturligt, at der i Middelalderåret var særlig mange arkæologiske arrangementer og publikationer, eller at sådanne havde et stort element af arkæologi. Samtidig er det karakteristisk, at repræsentanter for flere fag deltog i planlægning og udførelse af et betydeligt antal af årets arrangementer og publikationer.

Faget middelalderarkæologi har altid haft tværfaglige indfaldsvinkler både i forskning og undervisning, men det gjaldt i mindre grad for andre fag. Middelalderåret har imidlertid styrket samarbejdet mellem middelalderfagene/fagområderne i Danmark betydeligt, og der er generelt åbnet op for bredere perspektiver og nyt samarbejde. Det spiller igen ind i den aktuelle universitetsundervisning, også hvad angår den tilknyttede litteratur. Sandsynligvis er der i dag også en meget bedre forståelse af, at tværfaglighed indbefatter egentligt samarbejde og dialog - at det ikke gøres ved at plukke i andre fags bøger. Et af de vigtigste resultater af Middelalderåret er formentlig en solid erkendelse af, at vi alle har brug for hinanden; at vi alle er hinandens "hjælpediscipliner".

På Aarhus Universitet blev det tværfaglige middelaldersamarbejde allerede i 1996 institutionaliseret i Center for Vikingetids- og Middelalderstudier (www.hum.au.dk/vikingma/), og via en smuk bevilling fra Aarhus Universitets Forskningsfond fik Centret i 1999 særlige muligheder for at markere Middelalderåret. Som naturligt på et universitet skete det fortrinsvis med gæsteforelæsninger, seminarer og symposier, støtte til bogudgivelser og lidt eksperimentel arkæologi, men også i form af seks rejselegater til ældre studerende fra fem forskellige fag, heriblandt to fra middelalderarkæologien; formålet var opmuntring til næste generation. Dertil kom et offentligt weekend-arrangement, "Åben Middelalder" (alle arrangementer er beskrevet i

Centrets halvårlige Nyhedsbreve). Alle studerende med middelalderinteresser nød godt af årets varierede udbud på og uden for Aarhus Universitet - og af at være tæt på og kunne lære af nogle af dem, som stod for de faglige arrangementer. For lærerne blev det tværfaglige samarbejde cementeret - også i undervisningen. Året skabte desuden opmærksomhed om universitetets middelalderforskning.

Publikationer og symposier

Middelalderåret blev en anledning for mange til at gøre noget færdigt, eller til at udføre noget, man havde tænkt på i mange år; andre igen benyttede lejligheden til at markere året og deres institution med noget helt nyt.

Årets publikationer dækker et bredt felt. De har udfyldt mange huller og giver faget ny bredde. Mange er arkæologisk baserede eller har vigtige bidrag af arkæologer, og det er dem, som omtales nedenfor. Flere står i dag på uddannelsens vejledende boglister og har erstattet forskellig ældre litteratur. Det gælder *Dagligliv i Danmarks middelalder. En arkæologisk kulturhistorie* (red. E. Roesdahl) samt *Middelalderens Danmark* (red. P. Ingesman m.fl.), begge med omfattende vejledninger til videre litteratur. De afhjalp et stort behov for grundbøger.

Andre bøger behandler særlige emner, som f.eks. klosterarkæologi; sygdomme og sygdomsbehandling; træskulpturer i Næstved og omegn; eller mad. Mange andre var topografisk baserede og redegjorde for en egn kirker, borge, kalkmalerier, granit eller andet, eller de har emne i en bys middelalder. Blandt årets særlig vigtige bøger var kataloget *Levende Ord og Lysende Billeder* (to bind) til Det Kongelige Biblioteks og Moesgaard Museums udstilling om middelalderhåndskrifter og tidlige bøger. Og nu begynder beretningerne fra årets symposier at udkomme: fra Ribesymposiet om Middelalderens kirkegårde. Arkæologi og antropologi = *hikuin* 27, 2000 (2002); fra Roskildesymposiet om *Middelalderlige seglstamper i Norden* (2002); flere ser sandsynligvis lyset i år.

Årets faglige publikationer og dem, der er udsprunget af årets aktiviteter, er resultat af en meget stor og bred indsats og kan ikke ydes retfærdighed her. Mange er af fin kvalitet og vil blive brugt i mange år. Tilsammen giver de et overordentlig vigtigt bidrag til den danske middelalderarkæologiske faglitteratur og til fagets bredde. Og de giver mange nye perspektiver. Det afspejles allerede i bl.a. aktuelle emner for specialeafhandlinger. Varig betydning får også mange af årets udstillinger - især dem, der var ledsaget af et større eller mindre katalog.

Afslutning

Middelalderåret gav dansk middelalderarkæologi (og de øvrige middelalderdiscipliner) en ny bevidsthed og optimisme, en solid tradition for tværfagligt samarbejde, nye perspektiver og megen ny litteratur. Samtidig har middelalderåret formentlig affødt en hel del middelalderromantik - og jeg vil citere Umberto Ecco: "Længe leve middelalderen og drømmen om den, når bare fornuften ikke sover".

Bredden i Middelalderårets arrangementer og opbakningen omkring dem var og er utvivlsomt også med til at gøre flere besluttende myndigheder mere bevidste om middelalderen som en interessant og vigtig periode, der skal studeres - også arkæologisk - på fagligt forsvarlig vis. Det samlede projekt har styrket forståelsen og interessen for faget og dets muligheder. Forhåbentlig vil det bl.a. føre til en voksende erkendelse af, at fagspecialisering er nødvendig for løsning af mange typer af opgaver inden for også denne periodes arkæologi - hvis resultaterne skal blive gode. Vi kunne med fordel bygge videre på successen og om nogle år arrangere et "Renæssanceår" - som foreslået af Jens Vellew - for at sætte fokus på andre dele af vores historie.